

PRÁVO NA PALIATIVNÍ PÉČI

- Ročně na světě potřebuje přibližně 40 milionů lidí paliativní péči. Z nich 8 milionů žije v nízko nebo středně příjmových zemích.¹ V České republice v roce 2012 zemřelo 22 676 lidí doma, 63 078 v nemocnicích, 10 013 v léčebném zařízení a 6900 v zařízení sociálních služeb.²
- Celosvětově pouze 14 % lidí, kteří paliativní péči potřebují, tak na ni i dosáhne.
- Počet osob starších 60 let výrazně roste³, stejně jako prevalence neinfekčních nemocí⁴. V důsledku se očekává i zvýšená poptávka po paliativní péči.⁵
- Desítky milionů lidí trpí středně silnou a silnou bolestí bez přístupu k bolest utišujícím lékům, jako např. morfin.⁶ Přibližně 80% celosvětové populace nemá přístup k morfinu⁷, a to navzdory tomu, že morfin není chráněn patentovou

ochranou a může stát pár korun za jednotku.⁸ 17% světové populace spotřebuje 92% morfinu, a to primárně v severní Americe, Oceánii a západní Evropě.⁹

Je potřebné zajistit „pozornost a péči chronicky a terminálně nemocným lidem, ušetřit je bolesti, kterou lze potlačit a umožnit jim zemřít s důstojností.“

- Výbor OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva uvedl, že je potřebné poskytovat¹⁰

- Důstojnost člověka je základní hodnotou všech lidských práv. Paliativní péče je součástí práva na zdraví, které je chráněno čl. 12 Mezinárodního Paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, čl. 24 Úmluvy OSN o právech dítěte, čl. 25 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením a čl. 31 Listiny základních práv a svobod. Zároveň, nedůstojné podmínky a nezajištění bolest utišující péče mohou zakládat porušení zákazu špatného zacházení.
- Podle Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva jsou státy povinny respektovat právo na zdraví a nesmí odepřít nebo omezit rovný přístup k preventivním, léčebným nebo paliativním zdravotním službám.¹¹ Tyto závazky obsahují poskytování přístupu k nezbytným lékům a lékařským zařízením na nediskriminační bázi, zejména pro zranitelné či marginalizované skupiny osob.¹²

¹ WHO, Fact sheet č. 402, Palliative Care, červenec 2015. Dostupný na adrese:

<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs402/en/>.

² ČSPM, Analýza dat o domácí hospicové péči v ČR, 2013, dostupný na adrese:

http://www.paliativnimedica.cz/wp-content/uploads/2014/04/projekt_dhp_-_zaverecna_zprava1.pdf

³ UN Department of Economic and Social Affairs—Population Division, World Population Ageing 2013,

<http://www.un.org/en/development/desa/population/publication/s/pdf/ageing/WorldPopulationAgeing2013.pdf>, s. xii.

⁴ WHO, Global status report on noncommunicable diseases 2010—Description of the global burden of NCDs, their risk factors and determinants, duben 2011, dostupný na adrese:

http://www.who.int/nmh/publications/ncd_report2010/en/, s. 9.

⁵ Knaul, Felicia M; Farmer, Paul E; Bhadelia, A; Berman, Philippa; Horton, Richard, Closing the divide: the Harvard Global Equity Initiative—Lancet, Commission on global access to pain control and palliative care, The Lancet, vol. 389, p. 722, 22 srpna, 2015.

⁶ WHO, Ensuring balance in national policies on controlled substances: Guidance for availability and accessibility, 2011; http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44519/1/9789241564175_eng.pdf, s. 4.

⁷ WHO, Ensuring balance in national policies on controlled substances: Guidance for availability and accessibility, 2011; http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44519/1/9789241564175_eng.pdf, s. 4.

⁸ Seya MJ, Gelders SFAM, Achara OU, Milani B, Scholten WK. A First Comparison between the Consumption of and the Need for Opioid Analgesics at Country, Regional and Global Level. J Pain & Palliative Care Pharmacother, 2011; s. 16.

⁹ INCB, Report of the International Narcotics Control Board for 2014, United Nations, E/INCB/2014/1, March 2015, <https://www.incb.org/incb/en/publications/annual-reports/annual-report-2014.html>, s. 3.

¹⁰ UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), General Comment 14, The right to the highest attainable standard of health, E/C.12/2000/4, 11 srpna, 2000, odst. 25.

¹¹ Tamtéž, odst. 34.

¹² Tamtéž, odst. 43.

- Zajištění pediatrické paliativní péče je stěžejním závazkem v oblasti práv dětí. Podle Výboru OSN pro práva dětí: „dětem je nutno poskytnout kvalitní zdravotní služby, včetně služeb prevence, podpory, léčby, rehabilitace a paliativní péče.¹³
- Kterýkoliv senior potřebující paliativní péči, by měl mít nárok na tuto péči, a to bez zbytečných průtahů a v takovém prostředí, které je v souladu s jeho potřebami a přáními, včetně svého domova nebo zařízení poskytujících dlouhodobou péči.¹⁴ Zemřít doma je prioritou lidí v mnoha zemích, včetně České republiky a pacienti, kteří měli přístup k paliativní péči, měli více než dvojnásobně vyšší pravděpodobnost, že zemřou v domácím prostředí.¹⁵
- Z práva na zdraví vyplývá, že stát „musí garantovat základní léky – mezi které patří, kromě jiného i opioidní analgetika – a to jako součást minimálního obsahu práva na zdraví a přijmout opatření, které ochrání lidi před nelidským a ponižujícím zacházením.“¹⁶ Dvacet léčiv využívaných v paliativní péči je na seznamu základních léků, a to včetně morfia.¹⁷
- Přístup k adekvátním prostředkům tlášení bolesti je právem člověka je základní součástí práva na zdraví.¹⁸ Odepření přístupu k těmto prostředkům, pokud takový postup způsobí osobě závažnou bolest a utrpení, může znamenat kruté,

nelidské a ponižující zacházení či trestání.¹⁹

- Meziamerická úmluva o lidských právech starých osob z roku 2015 je první mezinárodní smlouvu, která explicitně odkazuje na paliativní péči v mnoha ustanoveních. Vyžaduje od států poskytnutí přístupu k paliativní péči bez diskriminace, zabránění nadbytečnému utrpení a zbytečným procedurám a zajištění podpory při řešení problémů týkajících se strachu ze smrti.²⁰
- Světové zdravotnické shromáždění vydalo svou první globální rezoluci o paliativní péči v roce 2014, konkrétně Rezoluci WHA67.19, ve které Světová zdravotnická organizace naléhá na členské státy, aby zlepšily přístup k paliativní péči jako základnímu stavebnímu kameni zdravotnických systémů.²¹

“Mělo by dojít k využití všech prostředků k zajištění plného přístupu k paliativní péči a taktéž k překonání dosavadní zákonodárné, vzdělávací a postojoyé bariéry k tomuto tématu.“

—Zvláštní zpravodaj OSN pro mučení²²

¹³ UN Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 15, The right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health, CRC/C/GC/15, 17 dubna, 2013,

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?lang=en&TreatyID=5&DocTypeID=11, odst. 25

¹⁴ Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. CM/Rec(2014)2, odst. 45.

¹⁵ Viz <http://www.nppp.cz/co-dnes-vime-o-paliativni-peci/>

¹⁶ Human Rights Council, Report of the UN Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Juan E. Méndez, February 1, 2013, A/HRC/22/53, odst. 55–56; Viz rovněž odst. 51–54, and Doporučení v odst. 86.

¹⁷ CESCR General Comment 14, odst. 12.

¹⁸ UN High Commissioner for Human Rights, Study on the impact of the world drug problem on the enjoyment of human rights, A/HRC/30/65, 4 září, 2015, <http://tinyurl.com/nk7ebvv>, odst. 31–34.

¹⁹ Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak, A/HRC/10/44, 14 leden, 2009, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/10session/A.HRC.10.44AEV.pdf>, odst. 72, Report of the UN Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Juan E.

Méndez, 1 února, 2013, A/HRC/22/53, odst. 55–56, odst. 51–54, a odst. 86; Letter from Manfred Nowak, Special Rapporteur on Torture, and Anand Grover, Special Rapporteur on the right to the highest attainable standard of health, to Her Excellency Ms. Selma Ashipala-Musavyi, Chairperson of the 52nd Session of the Commission on Narcotic Drugs, 10 prosinec, 2008, http://www.hrw.org/sites/default/files/related_bmaterial/12.10.2008%20Letter%20to%20CND%20fromSpecial%20Rapporteurs.pdf, s. 4.

²⁰ OAS, Inter-American Convention on the Human Rights of Older Persons, AG/doc.5493/15 corr. 1, 14 červen, 2015.

²¹ WHA, Resolution WHA67.19, Strengthening of palliative care as a component of comprehensive care throughout the life course, May 24, 2014.

²² Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak, A/HRC.10/44, 14 leden, 2009, odst. 74(e).